

Concept

Begrazing met geiten in de Nieuwkoopse Plassen

Inleiding

Op verzoek van H.Piek (Nat.Mon.) werd door J.v.d.Laar en mij (R.I.N.) een bezoek gebracht aan een begrazingsproef van Natuurmonumenten met geiten in de Nieuwkoopse Plassen. Het bezoek vond plaats op 4 augustus 1977 en geschiedde in gezelschap van H.Piek, F.Prins, F.Boerwinkel, R.Lichthart en de opzichters van Natuurmonumenten ter plaatse F.Alta en W.T.Wansinck. Een advies van ons werd op prijs gesteld vanwege onze ervaringen in de Mariapeel waar reeds vanaf 1971 met geiten wordt begraasd. Ook voor het R.I.N. is deze begrazingsproef met geiten in een moerasgebied zeer interessant omdat zich hier omstandigheden en problemen voordoen waar wij ook nog wel eens mee te maken (zouden kunnen) krijgen.

Het probleem in het onderhavige gebied is niet zozeer dat het voormalige beheer (maaien van rietland) op zich zelf niet meer vol te houden zou zijn, maar dat opslag van Aronia c.f. melanocarpa (een neofyt uit N.Amerika) dit onmogelijk maakt als er een jaar niet wordt gemaaid.

Bij de begrazing zoals het R.I.N. die toepast als beheersmaatregel bij het natuurbeheer is altijd sprake van het voortzetten of het opnieuw invoeren van een oude beheersmaatregel of van een nieuwe beheersmaatregel omdat de oude beheersvorm (b.v. maaien) niet meer gehandhaafd kan worden.

A. De bedoeling van Natuurmonumenten ten aanzien van de opslag van Aronia in de Nieuwkoopse Plassen is het tot een zodanig niveau terugdringen van deze opslag dat daarna weer een maaibeheer kan worden uitgevoerd.

Bestrijding met 2,4,5-T ester vindt plaats, voldoet niet (goed) en is eigenlijk ook om andere redenen niet wenselijk. "Overal" een moerasbos met veel Aronia en nauwelijks enige ondergroei wordt door Natuurmonumenten niet aantrekkelijk gevonden. Nagegaan wordt nu of het terugdringen van opslag van Aronia door middel van een graasregiem met geiten bereikt kan worden. Hierna zou dan weer een maaibeheer ter hand genomen kunnen worden. Dat dit wel eens helemaal kan mislukken omdat bij stopzetting van de begrazing de Aronia wel weer eens massaal zou kunnen opslaan is nu nog niet aan de orde; wij weten het niet. Met deze begrazingsproef kunnen we daarover iets meer te weten komen. Het is in ieder geval de moeite van het proberen waard.

Tenslotte zijn er reeds tientallen hectaren met deze neofyt begroeid sinds de introductie in dit gebied ongeveer 15 jaar geleden. Ook in de Weerribben en elders staat reeds Aronia.

2240010

Over de oecologie van de soort en de oorzaak van de uitbreiding is weinig bekend (eutrofiëring: bemesten, branden?). Aan de G.U. (Hugo de Vries laboratorium) schijnt voornamelijk laboratoriumonderzoek aan Aronia gedaan te worden.

We moeten oppassen voor louter symptoombestrijding, in ieder geval is (meer) onderzoek naar de oorzaak van de uitbreiding gewenst.

- B. In een later stadium zou naar onze mening wel eens aan een permanent begrazingsbeheer (met geiten) gedacht kunnen worden. Vooral als zou blijken dat na stopzetten van de begrazing door massale Aronia-opslag een maaibeheer niet meer haalbaar is. Ook is het niet ondenkbaar dat de animo om het rietland op commerciële basis te maaien in de toekomst zal afnemen. Alles dan in eigen beheer maaien zou zeer duur worden. Begrazing met geiten zou dan wel het omzetten van rietland in hooiland in de hand werken. Ook vroeger blijkt men in de Nieuwkoopse Plassen wel begrazing met geiten op een "zuddetje" te hebben toegepast.

De begrazingsproef is begin juni 1977 gestart op ongeveer 3,5 ha met 11 geiten. Veertien dagen later is een dier afgevoerd en zijn er 9 geiten bijgekomen. Er liepen dus 19 geiten/3,5 ha = 5,4 geit/ha. Voorwaar een hoge bezetting. Bij begrazingsproeven in de Mariapeel is het R.I.N. begonnen met een dichtheid van 2 respectievelijk 3 geiten/ha, terwijl de aantallen daar nu zijn teruggebracht tot 1½ geit/ha. De primaire productie in de Nieuwkoopse Plassen is natuurlijk wel hoger. Toch was de bezetting bij ons bezoek nog hoger omdat begin juli tenminste de helft van het terrein (voornamelijk grasland) door middel van een raster werd uitgesloten van begrazing teneinde de geiten te dwingen van de andere helft (voornamelijk rietland) gebruik te maken. Men meende dat de geiten anders te weinig in het rietland kwamen. Om dezelfde reden werd een pad door en een open plek in het riet gemaaid. Precies zoals dat ook in Weerribben en Grevelingen door de beheerders is gedaan en door ons steeds is afgekeurd omdat het overbodig is: het kost geld en de geiten doen het zelf echt wel (beter). De ontwikkeling van de vegetatie wordt door middel van p.q.'s gevolgd.

Opmerkingen

- A. Terecht heeft Natuurmonumenten zelf geiten aangeschaft. De ellende met dieren van derden is vaak niet te overzien. Het zijn "huis, tuin en keuken-geiten", her en der op diverse markten gekocht, maar van een redelijk type. Er zou naar geiten met horens, zonder klokjes aan de hals en met een kleiner uier gestreefd moeten worden (door uierontsteking is een dier afgevoerd). Of er een bok bij de geiten moet is afhankelijk van de doelstelling (fokken of niet). Bij het op grotere schaal toepassen van begrazing in de Nieuwkoopse Plassen zal men over meer (zelf gefokte) dieren willen beschikken.

Als men wil fokken is het voorlopig niet wenselijk meer dan één bok te nemen omdat men anders niet de vader van de F_1 kent. In tegenstelling tot wat te velde werd opgemerkt wil het R.I.N. gaarne een bok uitlenen. Als er al een eigen bok is aangeschaft kan er volgend jaar een bok van het R.I.N. worden ingezet.

- B. De conditie van de geiten was prima, het begraasde deel van het terrein zag er goed uit en er was bij ons bezoek nog voer genoeg. De dieren aten intensief van Phragmites, Aronia, Rubus, Carex enz.
- C. Er mag niet bijgevoerd worden. Als blijkt dat er in de winter te weinig voer staat, is het aantal geiten te hoog en moeten er dieren worden afgevoerd. Vooral opzichters (direct betrokkenen) verliezen nogal eens gauw het doel van de begrazing (het gaat om het terrein en niet om de geiten) uit het oog.
- D. Het raster dient verwijderd te worden zodat het terrein als één geheel begraasd kan worden (De geiten aten nu, gedwongen, hun wintervoer op).
- E. Het maaien van paden en dergelijke was ook niet nodig geweest. De geiten maken zelf paadjes en zouden, zeker in het voorjaar, zelf wel het riet zijn ingegaan (Niet in te korte tijd een goed resultaat willen hebben).
- F. De twee in het (tot nu toe) niet begraasde deel staande prima hokken kunnen misschien naar de huidige slaappleats worden gebracht. Hierdoor wordt misschien voorkomen dat, na het verwijderen van het raster, een nieuwe slaappleats (met alle daarmee gepaard gaande negatieve effecten) zal ontstaan.

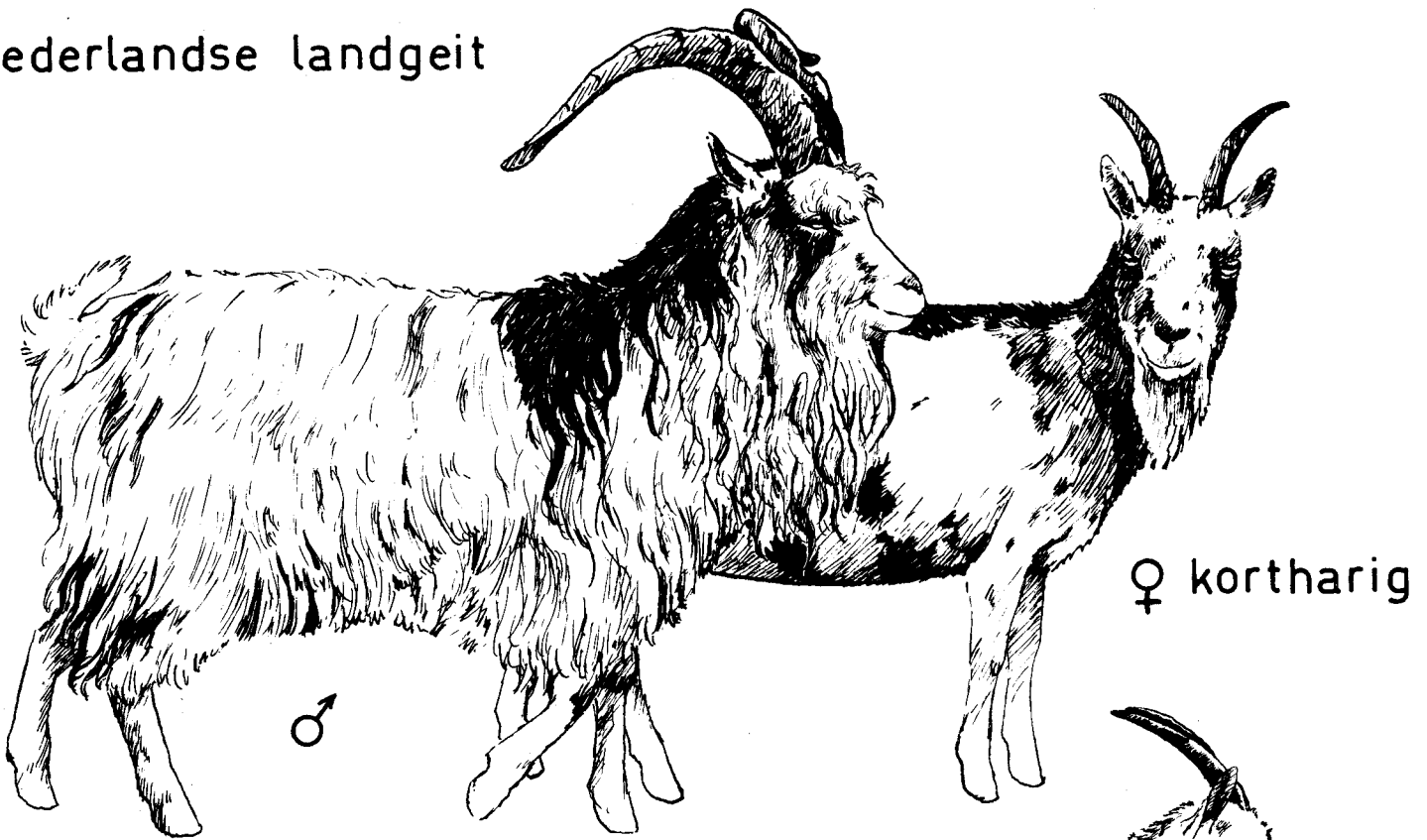
Leersum, 26 augustus 1977

P.A.Slim

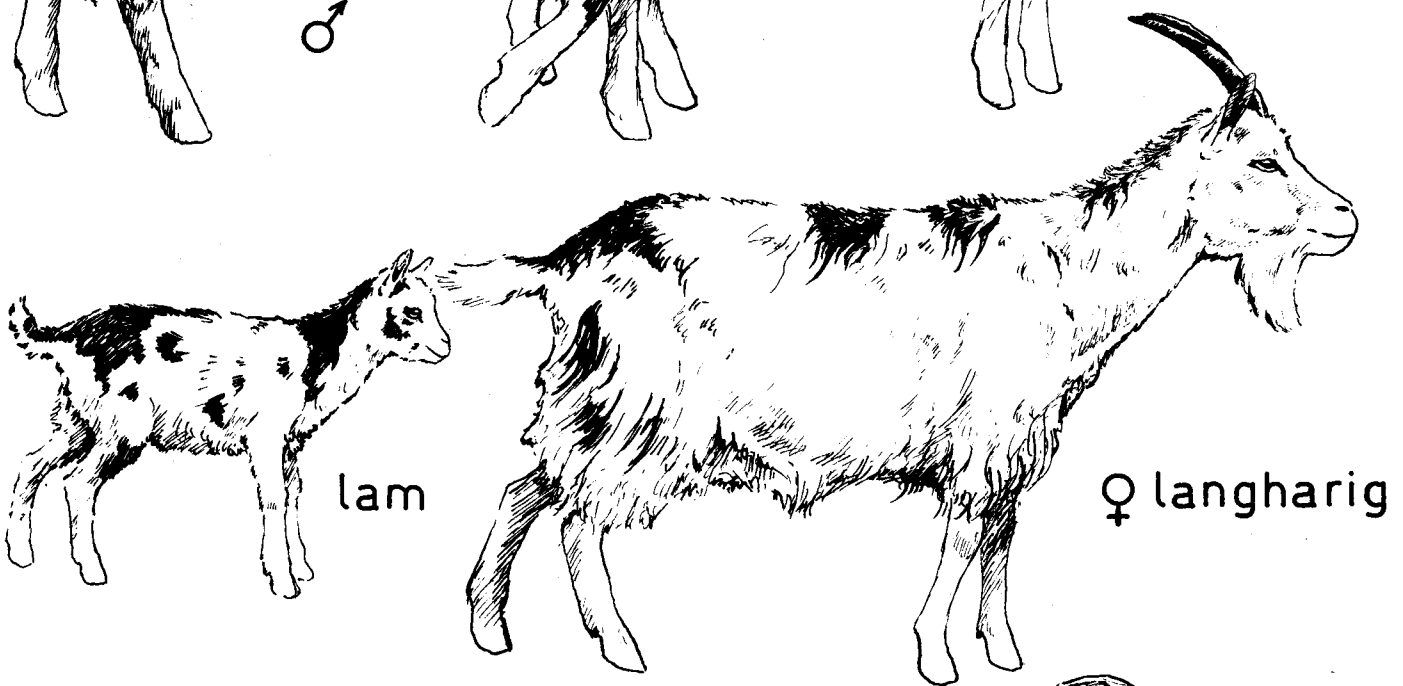
R.I.N. Leersum

Bijlage: overzicht Nederlandse landgeit.

Nederlandse landgeit

♀ kortharig

lam

♀ langharig

♂ met de horens
Ramsvormig
gebogen

♂ met zijwaarts
gebogen horens

Nederlandse landgeit

- Algemene indruk : vrij kleine, stevige gebouwde geit met horens, bokken altijd, geiten vaak langharig.
- Hoogte : ♂ 60 - 70 cm.
♀ 50 - 60 cm.
- Gewicht : ♂ 50 - 75 kg.
♀ 25 - 40 kg.
- Bouw : vierkant gebouwd met een korte nek, uier gewoonlijk weinig ontwikkeld.
- Kop : vrij kort, met een hoog voorhoofd, een wat opgewipte neus en een sik.
- Horens : sterk variabel in vorm.
- Poten : vrij kort.
- Vacht : bij de geiten vinden we zowel dieren met alleen langere haren langs de rug en bij de poten, als geheel langharige. De bokken zijn geheel langharig en op hun voorhoofd bevindt zich een kuif die vaak tot over de ogen hangt en bokkepruik genoemd wordt.
- Kleur : gewoonlijk bont, in de kleuren zwart-wit, of grijs-wit, maar er komen ook dieren met bruine vlekken voor. Soms zijn de dieren geheel wit.
- Historie : De Nederlandse landgeit, die eeuwenlang het gezicht bepaalde van de geitenstapel in ons land, is vrijwel geheel opgegaan in de Nederlandse witte geit en de Nederlandse Toggenburger.
- Een enkele maal treft men dieren aan die nog op het oude type lijken, maar de meeste van deze geiten vertonen Saanen of Toggenburger trekken, zoals lange poten, hoornloosheid, kortharigheid, wigvormige bouw en klokjes aan de hals.
- Slechts enkele raszuivere dieren van het oorspronkelijke ras zijn behouden gebleven, maar al deze dieren zijn afkomstig van één ouderpaar, door A.C. van Bommel in 1958 ontdekt bij de schaapskudde van het Goois natuurreservaat en naar Diergaarde "Blijdorp" in Rotterdam gebracht om als Veluwse geiten een fokgroep te vormen.

In 1968 werden de zwakke en misvormde exemplaren uit deze groep opgeruimd. De dieren die niet door inteelt waren aangetast, werden wegens plaatsgebrek naar elders overgebracht.

In 1971 werden vrijwel alle nog beschikbare dieren bijeengebracht op het terrein van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum. Ze werden voor het begrazingsonderzoek ingezet om korte vegetaties vrij te houden van opslag van bomen en struiken.

Daar raszuivere fok door eerdergenoemde inteeltverschijnselen praktisch onmogelijk bleek, zijn rasloze geiten, die nog verschillende eigenschappen van de Oud-Hollandse geit vertoonden, ingekruist om het Veluwe ras weer sterk te maken waarna ze geselecteerd kunnen worden op het oude type.

→ Ba
Kloopt het nu?
2000
D 21/6